

TEÓRIA A PRAX DEĽBY MOCI V KONTEXTE ÚSTAVNÉHO PRÁVA SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Martina GLOSÍKOVÁ

Deľba moci ako jeden z princípov právneho štátu predstavuje aj v súčasnosti tému diskusií medzi jednotlivými členmi odborných komúnit, najmä politického a právneho života spoločnosti. V popredí je stále aktuálna otázka, ako zabrániť koncentrácii a zneužitiu moci a ako jej vykonávanie účinne kontrolovať. Význam nadobúda nielen v procese vývoja štátu, ale aj vo väzbe na plnenie jeho funkcií.

Príspevok sa zaoberá teóriou a praxou deľby moci v kontexte ústavného práva Slovenskej republiky. Cieľom príspevku nie je, akoby sa na prvý pohľad mohlo zdať podrobne analyzovať systém deľby moci v kontexte ústavného práva Slovenskej republiky, ale zhrnúť a rozobrať len niektoré jeho otázky. Ide o nadviazanie na autorov, ktorí sa uvedenej problematiku venujú a o naznačenie teoretických východísk v rámci rozoberanej problematiky. Hlavná pozornosť je sústredná na deľbu moci na zákonodarnú, výkonnú i súdnu, rovnako ďalšie skutočnosti, ktoré v dôsledku procesu vývoja i samotného formovania a postupného napredovania spoločnosti vznikajú. Zvláštna pozornosť je venovaná ústavnej rovnováhe de lege lata vo väzbe na systém deľby moci zakotvený v Ústave Slovenskej republiky prostredníctvom jednotlivých zložiek štátnej moci na moc zákonodarnú, výkonnú a súdnu. Príspevok je rozdelený do štyroch častí, kde ich obsah i vyváženosť zodpovedá nami sledovanému cieľu práce. Za nosné považujeme prvé tri časti. Cennými prameňmi nám pri písaní príspevku boli najmä názory a myšlienky, ale aj práce autorov, ktorí sa venujú predmetnej problematike. Významnými zdrojmi boli pre nás poznatky a informácie získané v oblasti politológie i práva.

Pre pochopenie samotného princípu deľby moci je potrebné poznať nielen jeho vznik, ale i formovanie, ku ktorým postupne v procese vývoja spoločnosti došlo. Počiatky deľby moci možno nájsť u Aristotela, ktorý rozoznáva tri základné časti každého štátu a to radu, úrady a súdnicstvo. (Bröstl, 1999, s. 39). Polybios hovorí o potrebe takého vzťahu medzi mocami, kde by ani jedna z nich nezískala prevahu nad druhou a aby všetky ostali vzájomne vyvážené, lebo tu vidí ochranu pred zneužitím moci, a tým aj zabrzdéním kolobehu a striedania foriem vlády. (Bröstl, 1999, s. 48). Teoretické základy deľby moci položili filozofi John Locke v diele *Two Treatises of Government* a následne na to Charles-Louis de Secondat

Montesquieu v diele *De l'esprit des lois*, ktorý Lockové učenie o del'be moci rozpracoval. John Locke vidí nebezpečenstvo v pokušení ľudskej krehkosti uchvátiť moc pre tie osoby, ktoré majú moc dávať zákony, aby mali vo svojich rukách aj moc vykonávať ich. Tým môžu seba samých vyňať z pôsobnosti tých zákonov, ktoré tvoria a prispôbiť zákon v priebehu prípravy i realizácie vlastnému súkromnému prospechu a tým docieľiť záujem odlišný od ostatného spoločenstva, proti účelu spoločnosti i štátu. Z uvedeného dôvodu preto rozdelil moc na zákonodarnú, výkonnú a federatívnu, kde pod federatívnou mocou rozumie zahraničnú politiku. (Locke, 1965, s. 208 - 210). Charles Montesquieu rozdelil moc na zákonodarnú, výkonnú a súdnu, kde vzájomné vyváženie týchto mocí je zárukou slobody. (Montesquieu, 1989, s. 218 - 222). Teóriu del'by moci dotvára systém brzd a protiváh postupne vymedzený v závislosti od reálnych potrieb spoločnosti i politiky. Na základe toho možno konštatovať, že už v minulosti bola del'ba moci považovaná za princíp slobody i demokracie, ktorý nie je znakom len určitých foriem vlády, ale charakterizuje všetky demokratické formy vlády.

Samotný pojem del'ba moci predstavuje rozdelenie moci medzi štátne orgány, ktoré sú od seba oddelené, navzájom nezávislé, vzájomne kontrolovateľné a ako celok tvoria moc štátu. V právnických slovníkoch je pojem del'ba moci charakterizovaný ako systém del'by moci slúžiaci k tomu, aby štátna moc bola rozdelená rovnomerne medzi všetky zložky štátu, lebo vtedy dochádza k oddeleniu nositeľov zákonodarnej, výkonnej a súdnej moci i k zamedzeniu možnosti, aby jedna z týchto zložiek si štátnu moc protiprávne uchopila. (Madar a kol., 1988, s. 119 – 120). V literatúrach sa v tejto súvislosti hovorí aj o zásadách del'by moci, kde sa okrem uvedených spomína nezlučiteľnosť, samostatnosť, nezodpovednosť, rovnováha, konkurencia a kooperácia.

Ústava Slovenskej republiky schválená 1.9.1992, publikovaná v Zbierke zákonov Slovenskej republiky pod číslom 460/1992 Zb. z. je základom a východiskom tvorby právneho poriadku Slovenskej republiky. Je potrebné podotknúť, že bola pripravovaná i schvaľovaná v dvojedinnej funkcii, ako ústava jedného zo subjektov federácie a v prípade, keby došlo k zániku federácie mala slúžiť ako ústava samotného štátu. Je nevyhnutné brať do úvahy aj krátkosť časového obdobia, v ktorom bola vypracovaná a prijímaná. Ako základný zákon štátu a právny predpis najvyššej právnej sily, poskytuje základ pre fungovanie a postavenie jednotlivých ústavných orgánov, pričom ich právomoci nielen vymedzuje, ale aj obmedzuje. V súvislosti s čl. 1 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky je Slovenská republika zvrchovaný, demokratický a právny štát. (Ústavný zákon č. 460/1992 Zb. z. v znení neskorších predpisov). V právnom štáte práva a povinnosti a zákonom upravené postupy

orgánov štátu vytvárajú nevyhnutný predpoklad pre ústavnú rovnováhu. Ústava Slovenskej republiky prevzala koncepciu klasického rozdelenia moci na moc zákonodarnú, výkonnú a súdnu, ktoré sú prepojené väzbami ústavnej kontroly a spolupráce. Z uvedeného vyplýva, že ani zákonodarca nemôže voľne disponovať s jednotlivými zložkami moci v štáte. Zákonodarný orgán je rovnako viazaný ústavou a princípmi vyjadrenými v spomínanom čl. 1 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, pričom zmenu Ústava Slovenskej republiky v tomto nepripúšťa, lebo majú konštitutívny význam pre demokratickú povahu Slovenskej republiky. (Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. PL. ÚS 16/95).

V rámci rozdelenia moci je zákonodarná moc ústavou zverená Národnej rade Slovenskej republiky, moc výkonná prezidentovi Slovenskej republiky a vláde Slovenskej republiky a moc súdna výkonu súdnictva všeobecnými súdmi a Ústavným súdom Slovenskej republiky. Zdroj štátnej moci predstavujú občania, od ktorých štátna moc pochádza a ktorí ju vykonávajú prostredníctvom svojich volených zástupcov alebo priamo. Z hľadiska rozoberanej problematiky je nevyhnutné upozorniť na skutočnosť, že del'ba štátnej moci medzi legislatívu, exekutívu a justíciu je horizontálnou del'bou moci a bude aj predmetom výkladu v príspevku.

Legislatíva

Zákonodarná moc je zverená najmä Národnej rade Slovenskej republiky. Jej ústavné postavenie je upravené v piatej hlave Ústavy Slovenskej republiky s názvom Zákonodarná moc, konkrétne v prvom oddiele. Na základe ústavnej charakteristiky Národnej rady Slovenskej republiky ako „jediného ústavodarného a zákonodarného orgánu Slovenskej republiky“ (Ústavný zákon č. 460/1992 Zb. z. v znení neskorších predpisov) jej možno priznať výlučné postavenie v zákonodarstve. V rámci systému del'by moci je však limitovaná zákonodarnou iniciatívou vlády Slovenskej republiky. Do zákonodarnej moci môže zasiahnuť ústavný súd Slovenskej republiky prostredníctvom kontroly ústavnosti a prezident Slovenskej republiky právom veta, keď vráti Národnej rade Slovenskej republiky zákon s pripomienkami do 15 dní od doručenia schváleného zákona. (Ústavné právo SR). Národná rada Slovenskej republiky po rozprave hlasuje osobitne o pripomienkach prezidenta a osobitne o zákone ako o celku. Na opätovné schválenie zákona vráteného prezidentom je potrebný súhlas nadpolovičnej väčšiny všetkých poslancov. Zákon opätovne schválený Národnou radou Slovenskej republiky požadovanou väčšinou, musí byť vyhlásený. Zákony Národnej rady

Slovenskej republiky podpisuje prezident Slovenskej republiky, predseda Národnej rady Slovenskej republiky a predseda vlády Slovenskej republiky.

Národná rada Slovenskej republiky je oprávnená rokovať o programovom vyhlásení vlády Slovenskej republiky, kontrolovať činnosť vlády a rokovať o dôvere vláde alebo jej členom. Dôveru musí vláda Slovenskej republiky získať vždy po parlamentných voľbách. Následne vláda Slovenskej republiky je povinná do 30 dní po svojom vymenovaní predstúpiť pred Národnú radu Slovenskej republiky predložiť jej svoj program a požiadať ju o vyslovenie dôvery. Ak Národná rada Slovenskej republiky vysloví vláde nedôveru, alebo ak zamietne jej návrh na vyslovenie dôvery, prezident Slovenskej republiky vládu odvolá. Vláda Slovenskej republiky je za výkon svojej funkcie zodpovedná Národnej rade Slovenskej republiky a Národná rada Slovenskej republiky jej môže kedykoľvek vysloviť nedôveru, rovnako vláda Slovenskej republiky môže Národnú radu Slovenskej republiky požiadať kedykoľvek o vyslovenie dôvery. Mnohí autori poukazujú na skutočnosť, že závislosť vlády od parlamentu a nebezpečenstvo vyslovenia nedôvery môže viesť k nestabilite vlády, najmä v štátoch s nestabilným systémom politických strán. V Slovenskej republiky je takéto vyslovenie nedôvery vláde alebo jej členovi sťažené nutnosťou prijatia návrhu v Národnej rade Slovenskej republiky nadpolovičnou väčšinou všetkých jej poslancov. (Palúš – Somorová, 2008, s. 304 – 307).

Ďalším významným nástrojom kontroly vlády parlamentom predstavuje právo poslancov na interpelácie, aj právo Národnej rady Slovenskej republiky žiadať správy od vedúcich ústredných orgánov, prezidenta Prezídia Fondu národného majetku Slovenskej republiky a vyšších štátnych funkcionárov o otázkach patriacich do ich pôsobnosti. Hodina otázok predstavuje rovnako významný nástroj kontroly vlády národnou radou. Rovnako dôležitú úlohu zohrávajú podnety a pripomienky poslancov, ktoré môžu podávať na schôdzach výborov členom vlády vo veciach ich pôsobnosti. Za ďalší významný nástroj kontroly činnosti vlády zo strany Národnej rady Slovenskej republiky možno považovať schvaľovanie štátneho rozpočtu Slovenskej republiky a štátneho záverečného účtu. (Zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 350/1996 Z. z. o rokovacom poriadku Národnej rady Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov).

V súvislosti s princípom delby moci považujeme za potrebné uviesť skutočnosť, že Národná rada Slovenskej republiky pred prijatím ústavného zákona č. 9/1999 Z. z. disponovala právomocou voliť prezidenta Slovenskej republiky. V súčasnosti je prezident SR volený priamo občanmi Slovenskej republiky. Napriek uvedenej skutočnosti, má však právo rozhodnúť o vyhlásení ľudového hlasovania o odvolaní prezidenta po dodržaní Ústavou

Slovenskej republiky stanoveného ďalšieho postupu v predmetnej veci. Rovnako Národná rada Slovenskej republiky rozhoduje o podaní obžaloby na prezidenta 3/5 väčšinou hlasov všetkých svojich poslancov. Obžalobu podáva na Ústavný súd Slovenskej republiky, ktorý o nej rozhodne v pléne.

Ustanovujúcu schôdzu Národnej rady Slovenskej republiky zvoláva prezident Slovenskej republiky tak, aby sa uskutočnila do 30 dní odo dňa vyhlásenia výsledkov volieb. V prípade, keby prezident Národnú radu Slovenskej republiky do 30 dní nezvolal, Národná rada Slovenskej republiky sa zide v tridsiaty deň po vyhlásení výsledkov volieb.

Exekutíva

Výkonnú moc v Slovenskej republike predstavuje prezident Slovenskej republiky a vláda Slovenskej republiky, ktorých ústavné postavenie upravuje Ústava Slovenskej republiky v šiestej hlave. Prvý oddiel má názov Prezident Slovenskej republiky a druhý oddiel Vláda Slovenskej republiky. Z uvedeného možno usúdiť, že ide o orgány, ktoré pôsobia vedľa seba so vzťahmi vzájomnými i samostatnými právomocami a nie vo vzťahu nadriadenosti a podriadenosti. V súčasnosti je vláda Slovenskej republiky charakterizovaná ako vrcholný orgán výkonnej moci. V minulosti sa stala predmetom sporu pôvodná ústavná charakteristika vlády Slovenskej republiky ako najvyššieho orgánu výkonnej moci. Na základe uvedenej ústavnej charakteristiky sa dalo konštatovať, že ak bola vláda najvyšším orgánom výkonnej moci, prezident Slovenskej republiky bol nižším orgánom výkonnej moci. Uvedený spor sa stal predmetom návrhu v konaní pred Ústavným súdom Slovenskej republiky, ktorý vo svojom uznesení z roku 1993 uviedol, že ústavné postavenie prezidenta Slovenskej republiky je v skutočnosti dominantné voči ústavnému postaveniu vlády napriek tomu, že vláda je najvyšším orgánom výkonnej moci. Uvedené tvrdenie je v uznesení odôvodnené prezidentovým prejavom vôle, bez ktorého nedôjde k vzniku ani zániku členstva vo vláde. Ide o relatívnu, nie absolútnu dominanciu prezidenta Slovenskej republiky vo vzťahu k vláde. Prezident Slovenskej republiky môže v súlade s Ústavou Slovenskej republiky vymenovať, alebo odvolať predsedu a ďalších členov vlády. (Uznesenie Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. I. ÚS 39/93). V rámci výkonnej moci uplatnil ústavodarca vnútornú deľbu moci medzi prezidentom a vládou, čím položil bariéry prípadným snahám o zneužitie moci v rámci exekutívy. (Prusák, 1995, s. 10). Dodnes prevládajú názory, že zaradenie hlavy štátu v Ústave Slovenskej republiky do moci výkonnej nezodpovedá právomociam prezidenta a jeho vzťahom k ostatným ústavným orgánom. Z hľadiska legislatívnej čistoty sa navrhuje upraviť

postavenie prezidenta Slovenskej republiky v osobitnej hlave ústavy. (Orosz – Šimuničová, 1998, s. 59). Vnútrošnú delbu výkonnej moci možno vyvodit' aj z jednotlivých ustanovení Ústavy Slovenskej republiky, na základe ktorých prezident Slovenskej republiky najmä vymenúva a odvoláva predsedu a ostatných členov vlády, poveruje ich riadením ministerstiev a prijíma ich demisiu. Pri vymenúvaní predsedu vlády rešpektuje výsledky volieb, respektíve formujúcu sa parlamentnú väčšinu. Pri vymenúvaní ostatných členov vlády je viazaný návrhom predsedu vlády vo vzťahu k povereniu členov vlády príslušným rezortom. Pri odvolávaní predsedu i ostatných členov vlády je viazaný na situácie, ktorých vznik predvída Ústava Slovenskej republiky.

Spomínaným ústavným zákonom č. 90/2001 Z. z. sa zaviedol aj inštitút kontrasignácie aktov hlavy štátu predsedom vlády alebo členom vlády. Za rozhodnutia prezidenta v súvislosti s prijímaním, poverovaním a odvolávaním vedúcich diplomatických misií, odpúšťaním a zmiernovaním trestov uložených súdmi v trestnom konaní a zahládzaním odsúdenia formou individuálnej milosti alebo amnestie i v súvislosti s hlavným velením ozbrojeným silám zodpovedá vláda Slovenskej republiky. (Ústavný zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 90/2001). Zaviedla sa tým spoluzodpovednosť vlády za tie akty prezidenta, ktoré svojím charakterom prekračujú rozsah nevyhnutných výsadných oprávnení, ktoré sú priznané hlave štátu v parlamentnej forme vlády.

Za veľmi významné možno považovať postavenie prezidenta ako arbitra pri riešení závažných konfliktov medzi vládou a parlamentom, kde má prezident právo rozpustiť Národnú radu Slovenskej republiky v situáciách uvedených v čl. 102 ods. 1 písm. e) Ústavy Slovenskej republiky. Naopak, je povinný rozpustiť Národnú radu Slovenskej republiky v prípade, že nebol v ľudovom hlasovaní o odvolaní prezidenta odvolaný. (Ústavný zákon č. 460/1992 Zb. z. v znení neskorších predpisov). Významnú úlohu zohrávajú aj kreačné právomocami prezidenta. V oblasti ochrany a bezpečnosti vypovedá prezident republiky vojnu na základe rozhodnutia Národnej rady Slovenskej republiky, ak je Slovenská republika napadnutá alebo ak to vyplýva zo záväzkov z medzinárodných zmlúv o spoločnej obrane proti napadnutiu. V súvislosti so súdnou mocou má prezident právo udeľovať amnestiu ako generálne omilostenie individuálne neurčeného počtu osôb a milosť ako omilostenie individuálne určenej osoby. Milosť a omilostenie je v súčasnosti možné udeliť vo forme agraciácie, kde prezident prikazuje príslušnému súdu, aby zmiernil právoplatne uložený trest v trestnom konaní za trestný čin, alebo ho odpustil v jeho mene a vo forme rehabilitácie, čím prezident zahládza odsúdenie. Podľa pôvodne schváleného textu Ústavy Slovenskej republiky z roku 1992 mohol prezident udeliť milosť a amnestiu aj vo forme abolicie, ktorá bola

príkazom orgánom činným v trestnom konaní, na základe ktorého sa pre určitý čin nemá začínať trestné stíhanie, pokračovať v ňom a trestné stíhanie sa má zastaviť. (Prusák, 1995, s. 81). Totožnosť páchatel'a trestného činu mohla ostať neznáma a rovnako páchatel' trestného činu nebol právoplatne odsúdený a nebol mu uložený trest. Ústavným zákonom č. 90/2001 Z. z. bolo prezidentovi Slovenskej republiky právo abolície odňaté. (Ústavný zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 90/2001). Vo vzťahu k súdnej moci možno ešte uviesť, že prezident sa môže obrátiť na Ústavný súd Slovenskej republiky s návrhom na rozhodnutie, či predmet referenda, ktoré sa má vyhlásiť je v súlade s ústavou alebo ústavným zákonom, rovnako v súvislosti s návrhom na rozhodnutie o súlade dojednanej medzinárodnej zmluvy, na ktorú je potrebný súhlas Národnej rady Slovenskej republiky s ústavou alebo ústavným zákonom. Prezident Slovenskej republiky je spôsobilý byť účastníkom konania ako navrhovateľ, odporca i vedľajší účastník. (Palúš – Somorová, 2008, s. 360 – 373). Zastupovanie prezidenta Slovenskej republiky je zverené ex constitutione predsedovi Národnej rady Slovenskej republiky, vláde Slovenskej republiky, pričom vláda môže v tom čase poveriť svojho predsedu vykonávaním niektorých právomoci prezidenta. Priamo na predsedu vlády prechádza v tom čase hlavné velenie ozbrojeným silám. Ústavný zákon č. 460/1992 Zb. z. v znení neskorších predpisov).

Na tomto mieste sa javí ako vhodné uviesť právomoci vlády vo väzbe na princíp del'by moci. Ich potrebné vymedzenie je uvedené v predchádzajúcej časti článku z dôvodu zachovania komplexnosti výpovednej hodnoty rozoberanej problematiky.

Jurisdikcia

Súdna moc je Ústavou SR rozdelená medzi Ústavný súd Slovenskej republiky a súdy Slovenskej republiky. Ich bližšia ústavná úprava je vyjadrená v siedmej hlave Ústavy Slovenskej republiky. Ústavný súd SR ako nezávislý súdny orgán ochrany ústavnosti sa skladá z 13 sudcov, ktorých vymenúva na návrh NR SR na 12 rokov prezident SR. Návrhy kandidátov na sudcov môžu Národnej rade Slovenskej republiky predkladať jej poslanci, vláda Slovenskej republiky, predseda Ústavného súdu Slovenskej republiky, predseda Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, generálny prokurátor, záujmové organizácie právnikov a vedecké inštitúcie. Sľub skladajú do rúk prezidenta SR, pričom právomoc odvolávať sudcov Ústavného súdu Slovenskej republiky rovnako patrí prezidentovi Slovenskej republiky. (Ústavný zákon č. 460/1992 Zb. z. v znení neskorších predpisov). V súvislosti s činnosťou ÚS SR je potrebné podotknúť, že Ústavný súd Slovenskej republiky

začne konanie na návrh, nie ex offio – z úradnej moci. Kto je oprávnený podať návrh je uvedené v čl. 130 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky. Samotné náležitosti návrhu vymenúva zákon o konaní pred Ústavným súdom Slovenskej republiky. Jeho rozhodnutie je konečné a nemožno ho napadnúť opravným prostriedkom, čo nevylučuje použitie medzinárodnoprávných prostriedkov ochrany ľudských práv a slobôd. Zároveň je potrebné uviesť, že Ústavný súd Slovenskej republiky nie je v rozhodovaní vo veci samej viazaný odôvodnením podaného návrhu, pretože by to odporovalo ochrane ústavnosti. Jedinú výnimku predstavuje rozhodovanie o súlade právnych predpisov podľa čl. 125 Ústavy Slovenskej republiky (Palúš – Somorová, 2008, s. 415 - 423).

Pre samotný systém deľby moci zohráva významnú úlohu najmä:

- konanie Ústavného súdu Slovenskej republiky o súlade právnych predpisov,
- konanie o predmete referenda,
- konanie o kompetenčných sporoch,
- podávanie výkladu Ústavy Slovenskej republiky, ústavných zákonov, ak je vec sporná,
- konanie o sťažnostiach,
- konanie vo veciach overovania mandátu poslanca,
- konanie vo volebných veciach,
- konanie o sťažnostiach proti výsledku referenda,
- konanie o žalobe proti prezidentovi Slovenskej republiky,
- konanie vo veciach výnimočného alebo núdzového stavu,
- preskúvanie rozhodnutí vo veciach konfliktu záujmov.

Výkon súdnej moci je zverený aj súdom Slovenskej republiky, ktorí ju vykonávajú ako nezávislé a nestranné súdy oddelené na všetkých stupňoch od iných štátnych orgánov. Vzhľadom na skutočnosť, že všeobecné súdy rozhodujú popri občianskoprávných a trestných veciach aj veci obchodné a správne, čo je nad rámec rozoberanej problematiky i cieľa stanoveného v úvode. Je potrebné spomenúť, že ústavným zákonom č. 90/2001 Z. z. sa v rámci siedmej hlavy Ústavy Slovenskej republiky zriadil nový ústavný orgán reprezentujúci súdnictvo Súdna rada Slovenskej republiky, ktorá posilňuje inštitucionálnu nezávislosť súdnej moci a jej oddelenie od moci zákonodarnej a výkonnej. (Ústavný zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 90/2001).

Inštitút inkompatibility

Významnú úlohu v systéme deľby moci zohráva inštitút inkompatibility, teda nezlučiteľnosť určitých funkcií s inými funkciami a činnosťami. Je prejavom uplatnenia deľby moci v ústavnom systéme Slovenskej republiky a bráni koncentrácii moci v rukách jednej osoby. Na úseku zákonodarnej moci počíta Ústava Slovenskej republiky s výlučnosťou mandátu poslanca Národnej rady Slovenskej republiky. Z uvedeného dôvodu ustanovuje nezlučiteľnosť výkonu funkcie poslanca s funkciou sudcu, prokurátora, verejného ochrancu práv, príslušníka ozbrojených síl, príslušníka ozbrojeného zboru a poslanca Európskeho parlamentu. (Ústavný zákon č. 460/1992 Zb. z. v znení neskorších predpisov). Nezlučiteľnosť výkonu poslaneckého mandátu s výkonom funkcie člena vlády vyplýva z inštitútu spočívania mandátu. Ak bol poslanec vymenovaný za člena vlády Slovenskej republiky, jeho mandát počas výkonu tejto funkcie nezaniká, iba sa neuplatňuje. Na úseku výkonnej moci v súvislosti s funkciou prezidenta Slovenskej republiky platí, že ak bude za prezidenta zvolený poslanec Národnej rady Slovenskej republiky, člen vlády Slovenskej republiky, sudca, prokurátor, príslušník ozbrojených síl alebo ozbrojeného zboru, predseda a podpredseda Najvyššieho kontrolného úradu Slovenskej republiky, potom odo dňa zvolenia prestane vykonávať svoju doterajšiu funkciu. Rovnako prezident nesmie vykonávať inú platenú funkciu, povolanie alebo podnikateľskú činnosť a nesmie byť členom orgánu právnickej osoby, ktorá vykonáva podnikateľskú činnosť. V súvislosti s vládou Slovenskej republiky je potrebné uviesť, že funkcia člena vlády Slovenskej republiky je inkompatibilná s výkonom poslaneckého mandátu, s výkonom funkcie v inom orgáne verejnej moci, so štátnozamestnaneckým pomerom, s pracovným pomerom alebo s obdobným pracovným vzťahom, s podnikateľskou činnosťou, s členstvom v riadiacom alebo kontrolnom orgáne právnickej osoby, ktorá vykonáva podnikateľskú činnosť, alebo s inou hospodárskou alebo zárobkovou činnosťou okrem správy vlastného majetku a vedeckej, pedagogickej, literárnej alebo umeleckej činnosti. V oblasti súdnej moci, najmä v súvislosti s funkciou sudcu Ústavného súdu Slovenskej republiky platí, že táto funkcia je nezlučiteľná s funkciou v inom orgáne verejnej moci, so štátnozamestnaneckým pomerom, s pracovným pomerom, s obdobným pracovným vzťahom, s podnikateľskou činnosťou, s členstvom v riadiacom alebo kontrolnom orgáne právnickej osoby, ktorá vykonáva podnikateľskú činnosť, ani s inou hospodárskou alebo zárobkovou činnosťou. (Ústavný zákon č. 460/1992 Zb. z. v znení neskorších predpisov)

Dôležitú úlohu dotvára aj ústavný zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 357/2004 z. z. o ochrane verejného záujmu pri výkone funkcií verejných funkcionárov v

znení ústavného zákona č. 545/2005 Z. z.. V spomínanom zákone sa ustanovujú všeobecné povinnosti a obmedzenia verejných funkcionárov, ktorých dodržiavanie pri výkone verejnej funkcie by malo zaručiť ochranu verejného záujmu a zároveň vysoký morálny kredit verejných funkcionárov. V tomto ponímaní ide skôr o preventívne pôsobenie, teda jednotlivé zákazy a obmedzenia majú vylúčiť, prípadne obmedziť možnosti vzniku situácií, pri ktorých by mohlo dôjsť k uprednostneniu osobného záujmu pred verejným záujmom alebo by mohlo dôjsť k poskytnutiu náležitej výhody pre verejného funkcionára z titulu výkonu jeho funkcie. Ústavný zákon definuje aj pojmy verejný záujem a osobný záujem, čím prispieva k ľahšej aplikácii právnej úpravy v praxi. (Ústavný zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 357/2004 z. z. o ochrane verejného záujmu). Týmto ústavným zákonom sa zrušil ústavný zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 119/1995 Z. z. o zamedzení rozporu záujmov pri výkone funkcií ústavných činiteľov a vyšších štátnych funkcionárov, ktorý sa v praxi neosvedčil.

Hodnotiť samotný systém del'by moci v kontexte ústavného práva Slovenskej republiky je potrebné ako celok. Keďže samotné východiská del'by moci boli rozoberané priamo v jednotlivých častiach nášho príspevku, považujeme za vhodnejšie zhrnúť rozoberanú problematiku vo väzbe na cieľ kladený v úvode príspevku. Na základe uvedeného možno konštatovať skutočnosť, že parlamentná forma predpokladá výraznú spoluprácu exekutívy i parlamentu. Dôkazom toho je i skutočnosť, že svoju legitimitu odvodzujú od občanov a parlamentných volieb. Rovnako možno usúdiť, že v súčasnosti neexistuje jednotný model pre vytvorenie najvhodnejšieho systému del'by moci v štáte z dôvodu vytvárania nových orgánov na základe novelizácií Ústavy Slovenskej republiky. Je pravdou, že hodnotiť jej jednotlivé ustanovenia možno až po dlhšom časovom odstupe, a tak vykonať prípadné ústavné zmeny alebo ich korekcie. Nové požiadavky verejného života a úlohy, ktoré bolo potrebné riešiť ukázali potrebu niektoré ustanovenia v ústave zmeniť, doplniť alebo prijať nové. V dôsledku toho sa vytvára originálny systém del'by moci vytvorený nielen tradíciami, ale aj potrebami, ktoré vznikajú v oblasti politiky, práva i spoločnosti ako celku. Rozdelenie moci na zákonodarnú, výkonnú a súdnu je v súčasnosti považované za prekonané v dôsledku spomínaného vzniku nových orgánov okolo pôvodných orgánov, teda najmä parlamentu, prezidenta, vlády. Určujúcim kritériom je v tejto súvislosti aj forma vlády v štáte. Spomenúť možno najmä Najvyšší kontrolný úrad Slovenskej republiky, Prokuratúru Slovenskej republiky, Verejného ochrancu práv i orgány súdnej moci, teda ústavné i z oblasti všeobecného súdництва. Domnievame sa, že tvorba, respektíve dotváranie systému del'by moci, ako originálneho, nie je ukončená a bude prebiehať ďalej, napríklad posilňovaním

kompetencií jednotlivých orgánov, odoberaním ich kompetencií, zmenou ich postavenia, ale aj vplyvom udalostí, ktoré nemusia určité ich zmeny vyvolať priamym pôsobením. Často sa stáva, že v dôsledku riešenia istých situácií dochádza k určitým zmenám, čo si následne a nutne vyžaduje ďalšiu zmenu bez toho, aby takúto zmenu bolo zámerom vyvolať pri prvotnom riešení situácií. Je preto potrebné už nadobudnuté poznatky v tejto problematike stále dopĺňať, prehodnocovať, analyzovať, porovnávať a v súlade s nimi pristúpiť k novelizáciám ústavy. Iba takto je možné včas rozpoznať nedostatky v niektorých ustanoveniach, a tak predísť vzniku rôznych sporov a krízových situácií. Osobitnú pozornosť by bolo v budúcnosti vhodné venovať vyššie spomenutým orgánom, ktoré sa vytvorili okolo pôvodných orgánov a sledovať zmeny v ich kompetenciách a postavení, a tak analyzovať celkové posúvanie systému delby moci.

Použitá literatúra:

Brörtl, Alexander: Dejiny politického a právneho myslenia. Bratislava: IURA EDITION 1999. 315 s.

Locke, John: Dvě pojednání o vládě. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd 1965. 278 s.

Madar, Zdeněk: Právníký slovník. II. díl, P – Ž, Praha : Panorama, 1988. 704 s.

Montesquieu, Charles: Duch zákonov. Bratislava: Tatran 1989. 597 s.

Orosz, Ladislav – Šimuničová, Katarína: Prezident v ústavnóm systéme Slovenskej republiky. Bratislava : Veda, 1998. 140 s.

Palúš, Igor – Somorová, Ľudmila: Štátne právo Slovenskej republiky. 2. vyd. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika, 2008. 558 s.

Prusák, Jozef: Teória práva. 2. vyd. Bratislava: Vydavateľské oddelenie PF UK, 1999. 331 s.

Ústavný zákon č. 460/1992 Ústava Slovenskej republiky Zb.. Federálne ministerstvo vnútra, ročník 1992, 1. september 1992, čiastka 92, s. 2658 – 2680.

Ústavný zákon č. 90/2001, ktorým sa mení a dopĺňa Ústava Slovenskej republiky č. 460/1992 Zb. v znení neskorších predpisov. Bratislava: Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky, ročník 2001, 23. február 2001, čiastka 28, s. 1226 – 1236.

Ústavný zákon č. 357/2004 Z. z. o ochrane verejného záujmu pri výkone funkcií verejných funkcionárov. Bratislava: Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky, ročník 2004, 26. máj 2004, čiastka 151, s. 3506 – 3528.

Ústavný zákon č. 119/1995 Z. z. o zamedzení rozporu záujmov pri výkone funkcií ústavných činiteľov a vyšších štátnych funkcionárov. Bratislava: Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky, ročník 1995, 11. máj 1995, čiastka 40, s. 1262 – 1276.

Zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 350/1996 Z. z. o rokovacom poriadku Národnej rady Slovenskej republiky. Bratislava : Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky, ročník 1996, 24. október 1996, čiastka 122, s. 2198 – 2228.

K výkladu článku 116 ods. 4 Ústavy Slovenskej republiky. Zbierka nálezov a uznesení Ústavného súdu Slovenskej republiky. Uznesenie č. 5 – I. ÚS 39/93, 2. jún 1993. [online]. [citované 11. 1. 2006]. Dostupné na: <http://www.concourt.sk/S/s_index.5_93s.pdf>.

Zákonodarný zbor a trojdelenie štátnej moci s osobitným zreteľom na výkon súdnej moci. Zbierka nálezov a uznesení Ústavného súdu Slovenskej republiky. Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. PL. ÚS 16/95, 24. máj 1995. [online]. [citované 15. 5. 2009]. Dostupné na: <http://www.concourt.sk/Zbierka/1995/6_95s.pdf>.